

Výstava *Vergessene Vernichtung? Polnische und tschechische Intelligenz in den Konzentrationslagern Sachsenhausen und Ravensbrück am Beginn des 2. Weltkriegs*

Pořadatelé: Ústav dějin Univerzity Karlovy, Archiv Univerzity Karlovy, Jagellonská univerzita v Krakově a Stiftung Brandenburgische Gedenkstätten

Místo a datum konání: Nové muzeum, areál bývalého koncentračního tábora Sachsenhausen, 22. listopadu 2009 – 31. května 2010

Mezi loni vzpomínaná tzv. devítková výročí patřil i 17. listopad 1939. Tento den je spjat nejen s uzavřením českých vysokých škol, ale především se zatčením a transportem 1200 českých studentů do koncentračního tábora Sachsenhausen a popravou devíti představitelů studentských svazů. Podobné exemplární exekuce inteligence se ovšem konaly i na dalších okupovaných územích. V Polsku se jedná především o zatčení a deportaci 169 profesorů Jagellonské univerzity v Krakově a 100 zástupců katolických duchovních z Lublinu. Jejich ženy byly odvezeny do Ravensbrücku. Obě akce cíleně směřovaly k decimaci národní inteligence.

Zdokumentovat a přiblížit tento proces v rámci německé okupační politiky si dali za úkol organizátoři výstavy *Vergessene Vernichtung? Polnische und tschechische Intelligenz in den Konzentrationslagern Sachsenhausen und Ravensbrück am Beginn des 2. Weltkriegs* (Zapomenuté vyhlazování? Česká a polská inteligence v koncentračních táborech Sachsenhausen a Ravensbrück na počátku 2. světové války), která byla slavnostně otevřena 22. listopadu 2009 v Novém muzeu v areálu bývalého koncentračního tábora Sachsenhausen. Na vzniku této mimořádné výstavy se podílel Ústav dějin Univerzity Karlovy, Archiv Univerzity Karlovy a Jagellonská univerzita v Krakově společně se Stiftung Brandenburgische Gedenkstätten. Výstava probíhá ve dvou oddělených komplexech – Sachsenhausenu a Ravensbrücku. Následující text se týká expozice v Sachsenhausenu.

Tato expozice sestává ze dvou oddělených částí – polské a české. Vstupní panely věnované nacistické represí a jejím představitelům lze chápat nanejvýše jako úvod k polské části. Dokládá to jak opomenutí předních osobností represivního aparátu v Protektorátu Čechy a Morava (především K. H. Franka), tak volba nejdůležitějších dat v případě portréty Reinharda Heydricha. Alespoň z českého pohledu by neměl chybět den atentátu na R. Heydricha. Do tematického záběru expozice (německý plán na vyhlazení české a polské inteligence) pak poněkud nezapadá panel o katyňském masakru.

Následující dvě výstavní sítě jsou věnovány výhradně polské straně. Autoři pracovali jak s klasickými písemnými prameny a korespondencí, tak s audiovizuální projekcí (rozhovory s přeživšími). Vystavena je také řada dobových předmětů. Zvláštní připomínku věnovali 33 vězňům zavražděným v listopadu 1940. Pólská část expozice je velmi dobře zpracovaná. Škoda jen, že některé výjimečné exponáty, jako např. dopis polských biskupů s podpisy Stephana Wyszyńskiego a Karola Wojtyły adresovaný německým kolegům, poněkud zapadnou.

Česká část expozice uvádí osudy vězňů internovaných v Sachsenhausenu. Nejpočetněji byli zastoupeni studenti, kteří po zatčení v listopadu 1939 a transportu do Sachsenhausenu tvořili první velkou skupinu, jež byla do tohoto koncentračního tábora převezena. Výstava nás provádí rovněž jejich pobytem v táboře a případně i jejich

poválečnými osudy. Nechybí biografická data vězňů, uvedená na zvláštních panelech, ale ani vzpomínka na studenty židovského původu. Za exponáty autoři vybrali především písemné dokumenty, rodinnou korespondenci a fotografie. Ve srovnání s polskou částí výstavy působí ta česká o poznání skromněji.

Jako nápadité bychom mohli hodnotit popisky panelů, které jsou v rámci celé výstavy v němčině, polštině i češtině. Celkový dojem ovšem kazí překlady do češtiny, jež se vyznačují velkým množstvím jak gramatických, tak věcných chyb. Návštěvník se tak může s překvapením dozvědět například to, že Konstantin von Neurath působil od března 1938 jako ministr „bez úřední platnosti“ (ohne Geschäftsbereich/bez portfeje). Závěrečnou část expozice tvoří pamětní kameny, upomínající např. na Lidice, Ležáky, Terezín či partyzány.

Výstavu uzavírá projekce ukázek ze čtyř filmů z německé a polské produkce (Der neunte Tag; Katyn; Haus in der Karpfengasse; Karol, der Mann, der Papst wurde).

Výstava *Vergessene Vernichtung?* jako celek nepůsobí příliš kompaktně. Nejenže z ní lze vytušit, že při její přípravě pravděpodobně neprobíhala spolupráce mezi polskou a českou stranou, ale rovněž můžeme vyzorovat nedostatek finančních prostředků na české straně. Výstava potrvá do 31. května 2010. ♦ Radka Šustrová

